

تشکیل «ویکی ادبیات» برای تقویت روایتگری ظرفیت‌های ادبیات ایران

مراسم رونمایی از کتاب «جهانگیر؛ یادنامه استاد جهانگیر خسروشاهی»، نویسنده و فعال حوزه ادبیات انقلاب اسلامی و عضو انجمن قلم ایران، در کتابخانه مرکزی پارک شهر برگزار شد. در این مراسم محمدرضا سرشار، از مؤسسان انجمن قلم با بیان این‌که اولین بار در سال ۱۳۶۸ به‌واسطه سیدمحمد آوینی و مجله سوره با نام و آثار جهانگیر خسروشاهی آشنا شده، ادامه داد: خسروشاهی اهل تفکر بود و در عرصه ادبیات

اگر صحبتی می‌کرد یا قلم می‌زد، با آگاهی بود. ایشان فقه ادبیات را کامل می‌شناخت و گاهی سختگیرانه با آن برخورد می‌کرد و یک تفکر فلسفی اشرافی و شهودی داشت و با همین تکنیک به ادبیات نگاه می‌کرد. جهانگیر خسروشاهی گریزان از ظاهر خود و آثار خود بود. او حتی فکر می‌کرد چه تخیلی را در داستان‌ش به کار ببرد که اشکال شرعی نداشته باشد و حتی از دفتر امام (ره) استفتاء می‌کرد.

سرشار همچنین پیشنهاد داد تا برای جلوگیری از روایتگری دشمن از بزرگان ما و ادبیات‌مان، «ویکی ادبیات» تأسیس شود و از کامل بودن پشتیبانی همه جانبه مادی و معنوی آن خبر داد. سپس مهدی کاموس، مؤلف و گردآورنده کتاب نیز گفت: خسروشاهی یکی از بزرگ‌ترین رمان‌های دفاع مقدس را نوشته است. کتاب‌های زخم‌دار و مغالطه با خاک او، نشانگر مکاشفاتش است.

سفر به آسمان‌ها از زیرزمین

نویسنده رمان «معبد زیرزمینی» در گفت‌وگو با «جام‌جم» آزمون و خطا و ممارست تجربی را راهی برای افزایش توان رقابتی قهرمان‌های ملی و مذهبی ادبیات کشور دانست

فاطمه رستمی
آگروه فرهنگ و هنر

نمایش دلاوری و قهرمانی نوجوانان در داستان‌ها همیشه جذابیت ویژه‌ای داشته به‌خصوص وقتی که نتیجه این شجاعت و دلیری، رشد و توسعه فردی و بلوغ نوجوانی باشد که آیند‌های بلند پیش‌رو دارد. همراهی شخصیت الیاس، نوجوان قصه «معبد زیرزمینی» با یک شهید، به قلم معصومه میرابوطالبی از این دست قهرمانی‌هاست که حتما برای خواننده جذابیت دارد و به الگوبرداری او از شهدا و سبک زندگی و سیر و سلوک آنها کمک می‌کند. معبد زیرزمینی گرچه در دنیای خاکی و در جریان حفر کانالی در زیرزمین برای کمک به رزمندگان جنگ تحمیلی روایت می‌شود، اما هادی و راهبر مخاطب برای صعود به آسمان‌ها و رشد معنوی او می‌شود. در هفته گرامی‌داشت دفاع مقدس، با نویسنده این رمان که مزین به تقریرت رهبر معظم انقلاب اسلامی هم شده، گفت‌وگویی داشتیم که در ادامه می‌خوانید.

۱ یکی از ویژگی‌های رمان معبد زیرزمینی به عنوان اثری ادبی در حوزه دفاع مقدس روایت یک واقعه حقیقی از دوران جنگ تحمیلی در دل قصه‌ای خیالی و شخصیت‌سازی نویسنده است. درخصوص شکل‌گیری ایده اولیه این رمان و قراردادن قهرمانان واقعی جنگ و قهرمانان خیالی توضیح دهید.

شهید غلامحسین رعیت رکن‌آبادی، یکی از متنی‌های یزد کانال‌هایی را در عملیات‌های مختلف حفر کرد که در پیروزی ایران در جنگ تحمیلی و کاهش تلفات بسیار اثرگذار بود. مطابق پژوهشی که داشتم، می‌خواستم ماجرای حفر کانال در عملیات فتح‌المبین را از ابتدا تا پایان این عملیات موفقیت‌آمیز در رمان روایت کنم.

در مصاحبه با اطرافیان شهید رعیت، متوجه شدم ارتباط بسیار خوبی با جوان‌ترها داشته و همیشه همدلانه و حمایت‌گرانه با آنها برخورد می‌کرده است. شهید، دوستان جوان بسیاری داشته و تلاش کردم در رمان این خصلت‌های شهید رعیت را روایت کنم. این شهید نگاهی حماسی و اثرگذار در

۲ شخصیت الیاس در رمان معبد زیرزمینی نمونه موفق‌ی از قصه‌گویی از دوران دفاع مقدس برای گروه نوجوانان است. فکر می‌کنید نوجوان قصه‌ای که نوشته‌اید و تجربه همزیستی او با یک شهید، این ظرفیت را دارد که تبدیل به الگویی برای نوجوانان امروزی شود؟ شخصیت الیاس چه ویژگی‌هایی دارد که موجب ارتباط مخاطب نوجوان با او می‌شود؟

شخصیت الیاس قصه، در سال ۶۰ حدوداً ۱۸ساله بوده است. شاید در آن دهه‌ها یک فرد ۱۸ساله جوان محسوب می‌شد. ولی امروز ممکن است ما این رده سنی را نوجوان بدانیم. بنابراین برخی تجربیات الیاس در آن سن شاید برای نوجوانان امروزی دغدغه‌باشد، مثل این‌که از سوی والدین جدی گرفته نشوند، یا برعکس حمایت بی حد و اندازه از نوجوان استقلالش را کم می‌کند و در جوامع بزرگ‌ترها، نوجوان رابچه حساب کنند. این تجربیات برای شخصیت الیاس هم پیش می‌آید و به نظرم همین همذات‌پنداری بین نوجوان خواننده معبد زیرزمینی و شخصیت الیاس در جذب مخاطب و الگوبرداری او از قهرمانان قصه تاثیر دارد. در بین کسانی که معبد زیرزمینی را خوانده بودند، حتی خوانندگان در سنین پایین‌تر مثلا ۱۲ساله هم اثر را دوست داشتند و با قصه همراه شدند. از این منظر فکر می‌کنم نوجوان به‌خصوص نوجوان کتابخوان می‌تواند ظرفیت‌های الگویی و آموخته کتاب معبد زیرزمینی را دریافت کند.

میرابوطالبی: هدفم این بود که قهرمانی‌های شهید و هم‌زمانش با جذابیت خاصی برای مخاطبان روایت شود. زمانی که شخصیتی خیالی به اسم الیاس را وارد کار کردم، هدفم ایجاد جذابیت‌هایی بود که کمک می‌کرد برخی موانع را کنار بزنیم

۳ عنوان کتاب «معبد زیرزمینی» از ترکیب دو کلمه معبد و زیرزمین تشکیل شده که از یک طرف یادآور موضوعات آسمانی و رشد بشر در فضایی عبادی مانند معبد است و از سوی دیگر از زیرزمین و عالم خاکی می‌گوید. انتخاب این عنوان چقدر با موضوع قصه و سیر و تحول شخصیت‌ها در ارتباط است؟

شخصیت الیاس در تجربه حفر کانال به نوعی بلوغ می‌رسد. گرچه زمانی که وارد این فضا می‌شود هدف دیگری دارد، اما پس از ملحق شدن به گروه و در جریان حفاری کانال، افکارش رشد می‌کند و جهان‌بینی او تازه می‌شود. به نظر در زیرزمین و در کانال عبودیتی برای نوجوان اتفاق می‌افتد و در آزمون وخطاهایش توسعه فردی پیدا می‌کند. این کانال انگار معبد یک انسان است تا از نقطه (الف) به نقطه (ب) برسد. هرچند هر انسانی برای کامل شدن راه طولانی و سختی در پیش دارد، اما این تجربه حداقل یک گام الیاس را به سمت تحول، رشد و بلوغ حرکت می‌دهد.

۴ قصه‌ها همیشه قهرمان‌هایی دارند و آثار ادبی دفاع مقدس نیز از این قاعده مستثنی نیستند، اما فکر می‌کنید در مواجهه قهرمانان ملی و مذهبی با قهرمانان رمان‌های ترجمه‌شده خارجی یا سایر رمان‌های ایرانی، برگ‌برنده قهرمانان ملی و مذهبی برای جذب مخاطب چیست؟ آیا توان رقابت با سایر قهرمانان ادبی و اسطوره‌های دیگر را دارند؟

به نظرم کلمه کلیدی برای رسیدن به این موفقیت ایجاد جذابیت است. یعنی در رمان‌های دفاع مقدس و طراحی قهرمانان ملی و

برش

معبد زیرزمینی نیز چنین اتفاقی افتاده است. بعد از این هم فکر می‌کنم بیشتر برای نزدیکی به نوجوانان و پرداختن به نیازهای روحی آنها در رمان‌هایم توجه خواهم کرد.

موضوعات بسیار مهم و جذابی وجود دارد که می‌تواند با شخصیت‌پردازی مناسب از هر طبقه و قشری برای خودش مخاطب به‌دست‌آورد. بسیار علاقه‌مندم بتوانم وقایعی که در کشور رخ می‌دهد را صادقانه در رمان‌هایم برای مخاطب بازتابی کنم و امیدوارم بتوانم در این مسیر موفق پیش بروم. ادعا نمی‌کنم که پس از این چنین خواهد شد، ولی واقعا همه تلاشم را برای عرضه آثار ادبی قوی‌تر به‌کار می‌گیرم.

تقریفا رهبری؛ مسئولیت نویسنده

به عنوان نویسنده توجه به آثارتان مانند تقریباتی که رهبر معظم انقلاب روی کتاب معبد زیرزمینی نوشته‌اند، چه تاثیری در روند فعالیت حرفه‌ای شما دارد؟ آیا مسئولیت نویسنده پس از تجربه موفقیت و توجه مخاطبان سنگین‌تر می‌شود؟

طبیعتا به عنوان نویسنده دوست دارم مخاطبم را جذب آثارم کنم. در بیشتری آثاری که نوشته‌ام، جامعه مخاطبانم نوجوانان هستند و در

«همچنان جاری» منتشر شد

کتاب منتخب آثار به‌نمایش درآمده در نمایشگاه «همچنان جاری؛ مروری بر بازتاب جریان عاشورا در هنرهای تجسمی معاصر» از سوی انتشارات موزه هنرهای معاصر تهران منتشر شد. کتاب مشتمل بر آثار و گفتارهایی از محمدباقر آقامیری، رضا بانگیز، صادق تبریزی، محمد تجویدی، محمدعلی ترقی‌جاه، محمود جوادی‌پور، کاظم چلیپا، محمدحسین حلیمی، حسین خسروچردی، حسین زنده‌رودی، علی‌اکبر صادقی، حبیب‌ا...صادقی، عبدالحمیدقدیریان، پرویزکلانتری، مصطفی‌گودرزی، حسن اسماعیل‌زاده، عباس بلوکی‌فر، رضا حمیدی، مرتضی‌گودرزی‌دبیاج، محمدحمیدی، محمد احمد خلیلی، محمد فراهانی، مرتضی اسدی، غلامعلی طاهری، ناصر پلنگی، محمد گنجی، علی‌اکبر لرنی، حسین همدانی، روح...مغیدی، رحیم نازفر، رحمت‌امینی، احمد سفلیانی، اصغر فهیمی، فرمهدی خان‌که و... است. گزارش برگزاری سلسله‌نشست‌های تخصصی نمایشگاه «همچنان جاری» با عناوین تطابق صوت و تصویر در نقالی، پرده‌خوانی و نقاشی قهوه‌خانه‌ای، جایگاه خیال و اسطوره در شمال‌نگار نقاشی ایران، نقاشی قهوه‌خانه‌ای به‌مثابه رسانه، تأثیر نقاشی قهوه‌خانه‌ای در هنر مدرن و تأثیرواتر نقاشی قهوه‌خانه‌ای بر هنرمندان معاصر از دیگر بخش‌های این کتاب است.

قفه

رویداد

میراث نادر چراو چند فروخته شد؟

مدیر نشر روزبهان درباره چرایی و جزئیات واگذاری امتیاز انتشار آثار نادر ابراهیمی توضیحاتی را ارائه داد.

حامد کبی، مدیر این انتشارات با بیان این‌که خروج کتاب‌های نادر ابراهیمی از انتشارات روزبهان به معنای از بین رفتن این انتشارات نیست، گفت: ما تا پایان سال ۵۰ عنوان جدید در دست انتشار داریم و قرار است فصل جدیدی را در نشر شروع کنیم. مجموعه روزبهان برای یک پروژه کاری در حوزه نشر نیاز به سرمایه داشت، که با رضایت خانواده امتیاز نشر آثار مرحوم ابراهیمی واگذار شد؛ این موضوع چندان بی‌سابقه نیست و پیش از این نیز بین ناشران پیش آمده است.

همچنین قرار است ما فروشنده اصلی آثار نادر باشیم؛ انتشارات امیرکبیر نیز خانه اول نادر بوده و نخستین کتاب نادر در این انتشارات منتشر شده است. درحالی‌که برخی گمانه‌زنی‌ها از فروش آثار نادر به رقمی بین ۱۵ تا ۲۰ میلیارد اشاره دارند، مدیر انتشارات روزبهان ضمن رد این مبالغه از رقم هشت میلیارد تومان سخن می‌گوید، موضوعی که مجدالدین معلمی، سرپرست انتشارات امیرکبیر نیز آن را تأیید می‌کند.

قاب مقاومت

نقاش ایرانی مظلومیت غزه را به تصویر کشید

نمایشگاه نقاشی سیدعلی میرفتاح با عنوان «سرسبز بود دره من» در نگارخانه ابوالفضل عالی افتتاح شد. در این نمایشگاه، ۱۲ اثر از سیدعلی میرفتاح که با تکنیک اکریلیک و با موضوعات دفاع مقدس و مقاومت فلسطین کشیده شده‌اند، در معرض دید مخاطبان قرار گرفت و تمامی این آثار در افتتاحیه به فروش رفت.

میرفتاح درباره ایده خلق آثار این نمایشگاه اظهار داشت: وقتی اخبار غزه را می‌شنیدم کارم را شروع و در فضای مجازی آنها را منتشر کردم، ولی جایی نمایش ندادم. از این آثار پنج اثر درباره غزه است. در فضایی که به غزه بی‌اعتنایی می‌شد من سعی کردم به عنوان یک رسانه عمل کنم.

مذهبی باید عناصری که موجب جذابیت و خلاقیت در اثر می‌شود را با دقت بیشتری به‌کار گرفت. نباید با این پیش‌فرض که چون موضوعات ارزشمندی را عرضه می‌کنیم دیگر به خلاقیت نیاز نیست و به خاطر ارزش‌های نهفته در اثر حتما مخاطب کتاب را می‌خواند. واقعا این‌طور نیست. بیان جذاب مهم است و خواننده دوست دارد از همان ابتدای کتاب، قلاب نویسنده او را بگیرد و جذب خودش کند. جذابیت و کشش و تعلیق‌های قصه کمک می‌کند که خواننده تا پایان کتاب شخصیت‌ها و قهرمانان را همراهی کند، چراکه سرنوشت شخصیت‌ها برای او مهم می‌شود.

عناصر داستانی ضرورت همه آثار ادبی است و قصه هیچ قهرمانی بدون این عناصر داستانی و جذاب خواندنی نمی‌شود و بهترین اسطوره‌ها و قهرمانان نیز در روایت‌های غیرجذاب و به دور از عناصر داستانی برای خواننده هیجان‌انگیز و جالب‌توجه نخواهد بود. در پاسخ دقیق به این‌که آیا قهرمانان ملی و مذهبی ما توان رقابت با قهرمانان و اسطوره‌های رمان‌های خارجی و... را دارند، ابتدا باید مخاطب‌شناسی عمیقی انجام داد و نمی‌توان یک پاسخ قطعی و فقط ادعایی را راحت مطرح کرد.

به نظرم هنوز در این زمینه‌ها و برای این رقابت باید تلاش کنیم و راه طولانی در پیش است. اگر در این رقابت موفقیت‌های ماکرم‌نگ بوده، قطعا هنوز نیاز به تجربه اندوزی داریم. بشر همیشه عاشق قصه بوده و در طول تاریخ هر موفقیتی که رخ داده ناشی از تلاش نویسندگان و تکرار و ممارست بوده است. ما نیز باید تداوم و تکرار تجربه را فراموش نکنیم و جسارت داشته باشیم و به تلاش خودمان ادامه دهیم، چراکه دیکته‌ناو نوشته غلط ندارد. یعنی تا زمانی که ننویسیم، نقد نشویم. در رقابت قرار نگیریم... متوجه ضعف و خطاهای خودمان نمی‌شویم. آزمون وخطا و تمرین مداوم ما را به سمت موفقیت‌های بیشتری سوق می‌دهد و توان رقابتی ما بالاتر خواهد رفت.

یکی دیگر از نکاتی که در نوشتن برای نوجوان باید مورد توجه قرار گیرد، این است که گاهی بخشی از دایره نوجوانان را به عنوان مخاطبان خودمان از دست می‌دهیم و آثار ادبی ما پرايشان جذاب نیست، دلپیش هم این است که نتوانسته‌ایم اتفاقات را جذاب برای این گروه سنی روایت کنیم. مثلا افراد بزرگسال که دوران جنگ را تجربه کرده‌اند شاید راحت‌تر جذب داستان‌های دفاع مقدس می‌شوند، اما برای جذب نوجوانان نیاز به اقدامات بیشتری داریم. مخاطب نوجوان زمانی با قصه‌ای از جنگ و دفاع مقدس یا اسطوره‌های بومی و میهنی همراه می‌شود که احساسات خودش با احساسات قهرمان قصه گره بخورد.

۵ فکر می‌کنید توازن جنسیتی بین قهرمانان رمان‌های نوجوان، به‌خصوص نوجوانان قهرمانی که در قصه‌های دفاع مقدس و دوران جنگ حضور دارند، برقرار است؟ به نظر می‌رسد بیشتر قهرمانان رمان‌های نوجوان دفاع مقدس پسران هستند درحالی‌که می‌توان قصه‌هایی برای دختران نوجوان هم روایت کرد. به نظرم در سال‌های اخیر توازن بیشتر شده است. به عنوان نمونه کتابی به اسم «پروفسور قووقو» دارم که شخصیت اصلی و قهرمان دختری به اسم سحر است. سحر، سفرها و ماجراهایی را تجربه می‌کند که همراهی مخاطبان دختر را با خود همراه داشته است. شاید در ژانرهای مختلف هنوز توازن جنسیتی بین قهرمانان برقرار نباشد، البته کمی بهتر از قبل شده، ولی بازهم می‌توانیم پرداخت دقیق‌تری داشته باشیم. قهرمانان دختر تاثیرگذار که کارهای بزرگی انجام می‌دهند می‌توانند شخصیت‌های جالبی در رمان‌های نوجوان باشند که نتیجه آن دربرگرفتن طیف وسیع‌تر مخاطبان و الگوسازی درست است.

۶ آیا ملاحظاتی که برای طراحی قهرمانان قصه‌های شهدا وجود دارد، مانع جذابیت یک اثر ادبی نمی‌شود و کار نویسنده را سخت نمی‌کند؟

برای من در کتاب معبد زیرزمینی چنیش داستان اهمیت داشت؛ یعنی ما شاهد دلاوری و قهرمانی از سوی فردی هستیم که شهید می‌شود و این پیروزی و دلیری در کنار هم‌زمانش رقم خورده است. هدفم این بود که قهرمانی‌های شهید و هم‌زمانش با جذابیت خاصی برای مخاطبان روایت شود. زمانی که شخصیتی خیالی به اسم الیاس را وارد کار کردم، هدفم ایجاد جذابیت‌هایی بود که کمک می‌کرد برخی موانع را کنار بزنیم. شخصیت خیالی رمان معبد زیرزمینی روی همان خط اصلی اتفاقات حرکت می‌کند و به اسناد تاریخی خدشه‌ای وارد نکرده و کار خودش را می‌کند، ضمن این‌که قصه حقیقی هم در حال روایت است.

